

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

11. Zlatolasa nevesta.

(Slovaška.)

avnih časih je živel v neki vasi ubog črevljar. Nekoč pridejo k njemu trije potniki prosit prenočišča. Bili so to: gospod Kristus, sveti Janez in sveti Peter.

»Ej, prav rad bi vas prenočil, toda žena mi je zbolela, in nimam drugega stanovišča, nego to-le izbico«, se izgovarja črevljar. Ko pa vidi, da so utrujeni, pristavi dobrosrčno: »A če ni drugače, vas prenočim tu-le v čumnati.«

Potniki so veseli sprejeli to ponudbo, in ko jim je bil črevljar pravil, kar je mogel, mehko ležišče, so šli spat. Ko drugo jutro vstanejo, jim pove črevljar, da so ponoči prinesle rojenice deklico v kočo. Prosi jih, naj bi kumovali detetu, češ, da bi mu bilo težko dobiti koga drugega, ker je ubog.

Potniki so šli radi za kume. Ko je bilo dete krščeno, je dejal Kristus: »Kaj naj damo tej deklici? Jaz ji dam lepoto.« — »Jaz ji dam zlate lase«, se oglasi sveti Janez. — »Karkoli prime v roke, naj se pozlati; to ji dam jaz«, obeta sveti Peter. Tako so kumi obdarili deklico. Po botrinji so odšli.

Črevljarjeva hčerka je bila čudovito krasna, je imela zlate lase in je rasla kakor konoplja. Starši se niso mogli dosti načuditi temu otroku. Slutili so pa, da so jo kumi tako oblagodarili. Proti nikomur se niso hvalili s tem, da imajo tako hčerko. Mirno in srečno so živeli v svoji koči. Vsega so imeli dovolj, odkar se je deklici izpreminjalo v zlato vse, karkoli je prijela v roke.

Minilo je leto, minili sta dve leti in še več, in krasna deklica je vzrasla v še lepšo devo. Nekega dne je prala na potoku. Kar pride mimo mlad knez. Ko zagleda krasno zlatolaso perico, ostrmi, skoči s konja, stopi k devi in jo prijazno nagovori: »Bog daj srečo, lepo dekle! Žejen sem, prosim te, daj mi malo vode.«

»Oj, rada, rada«, odgovori dekle prikupno, odloži perilo v travo in steče v kočo. Črez malo hipov se vrne z zlatim kozarcem v roki. Ročno zajame vode iz potoka in jo poda smehljuje se knezu. Napil se je je, in šla mu je v slast prav tako, kakor bi pil rujno vino. Potem je lepo zahvalil deklico in se ji poklonil, rekoč: »Kaj ne, da pojdeš z menoj na moj grad?«

Krasna deva se zardi, sramežljivo povese oči in odgovori: »Kaj pa poreko moji starši?«

»Kje so tvoji starši?« jo vpraša knez.

»Tu v tej-le koči.«

»Nu, saj jih lahko vprašava«, reče knez, prime dekle za roko, stopi z njo v kočo k staršem in si si jo izprosi za ženo. Dogovorili so se, da bo drugi dan svatovščina. Potem se je poslovil knez od svoje krasne neveste, se zavihtel na konja in odjezdil domov.

Na ženinovem gradu je bila stara gospodinja, ki je imela hčer. Obe sta bili ostudni, zli čarovnici. Starka si je vcepila v glavo, da si vzame knez njeno hčer za ženo. Kar nenadoma zve, da se poroči knez s krasno devo. Stara čarovnica se razsrdi in sklene, maščevati se na črevljarjevi hčeri in knezu pokaziti veselje.

Drugi dan so pripravljali pridno za svatovščino. Ko je bilo vse gotovo, so zapregli iskre konje v krasne vozove. Ženin in svatje so sedli

nanje in se odpeljali k poroki. Stara čarovnica je bila za teto, njena hči za družico. Po poroki zo zopet sedli na vozove in peljali nevesto na novi dom. Ona se ni vozila z ženinom, ampak s teto in z družico na poslednjem vozu. Vesela je bila in srečna. Nobena zla slutnja je ni nadlegovala. Peljejo se preko žitnega polja. Zdajci zgrabita mati in hči nevesto, ji iztakneta oči in jo pahneta z voza na njivo v žito. Ko dospó do grada, skoči ženin ročno k nevestinemu vozu, da bi ji pomagal dol; a kako se prestraši, ko zagleda na vozu grdo žensko, ki ni bila čisto nič podobna njegovi krasni nevesti. Stara čarovnica je sicer dala hčeri nevestin venec in ji poličila obraz, lepote in milote prave neveste ji pa ni mogla dati.

»Kje je moja krasna nevesta?« vzkrikne knez ves prepaden.

»Nu, tu je tvoja nevesta; tako-le se ti je izpremenila«, reče čarovnica. Knez nikakor ni mogel verjeti, da bi bila to njegova prava nevesta, toda starka je tako dolgo govorčila, da ga je premotila. Dasi žalosten in potr, je vendar vzel naposled grdo nevesto s seboj v svoj grad.

Prava nevesta je v tem tičala v žitu in hudo ječala. Slepa ubožica ni vedela, kam bi se dela. Njeno ječanje je čul kmet, ki je vozil žito na trg preko tistega polja. Gredoč za glasom, zagleda v žitu krasno devo. Vpraša jo, zakaj joče.

Kako se razveseli deva kmetovega ogovora! Takoj mu začne pripovedovati, kaj se ji je zgodilo. Vse mu natanko razloži; potem ga prosi, naj jo odvede h gradu k staremu knezovemu vrtnarju. »Zato si naberi klasja tu krog mene!« pripomni.

Kmet pogleda klasje in vidi, da je zlato. Nabere si ga polno perišče. Potem dvigne devo, jo posadi na voz in zdirja z njo proti gradu. Pri knezovem vrtu se ustavi, nese devo na vrt in jo položi tamkaj na vrtnarjevo ležišče. Nihče ga ni opazil. Bogatejši nego je šel z doma, se je vrnil domov.

Na knezov vrt ni smel nobeden razen kneza in njegovega zvestega služabnika, starega vrtnarja. Kako se začudi torej starček, ko pride domov in zagleda na svojem ležišču krasno slepo žensko. V eni sapi jo izprašuje, kako je prišla semkaj in kdo jo je ranil. Ona mu vse po pravici pove in ga prosi, naj je ne izda in stori, kar mu bo velela. Stari vrtnar ji obljubi vse. Streže ji, kolikor more.

Drugi dan je bila nedelja. Slepa deva prosi vrtnarja, naj ji da krasno rožo. Prinese ji prelepo rožo, najkрасnejšo izmed vseh, kar jih je bilo na vrtu. Deva jo prime, in roža je bila mahoma zlata. Nato mu naroči, kaj naj stori z njo. Starček vzame rožo s seboj v cerkev. Med službo božjo stopi blizu stare čarovnice in njene hčere. Ko le-ta zagleda zlato rožo, si jo takoj zaželi in šepne materi, da bi jo rada dobila. Iz cerkve grede, vpraša starka vrtnarja, koliko hoče za zlato rožo.

»Nič drugega mi ne boste dali za to rožo kakor samo eno oko, ki ga nosite pri sebi«, odgovori starček.

»A čemu ti bo?« pozveduje čarovnica.

»Nu, čemu? Moj hrt si je iztaknil eno oko, ko sem bil z njim včeraj na lovu; vdal mu bom tisto oko.«

Starka mu da eno oko, on pa nji zlato rožo.

Ko je prišel domov, ga je prosila deva, da bi ji vdal oko. Ko ga ji je vtaknil v očesno votlino, je izpregledala na tisto oko in ga srčno zahvalila.

Potem si je zaželela deva najkрасnejši nagelj. Ko ga je bila prijela v roko, se je hipoma pozlatil. Poslala je zopet vrtnarja v cerkev z njim in mu naročila, naj zahteva zanj drugo oko. Z nageljnom v roki je stal starček blizu čarovnic v cerkvi. Mlada ga je brzo zagledala in šepnila materi, da ga mora dobiti, naj velja, kar hoče. Ko sta prišli iz cerkve, je vprašala starka vrtnarja, koliko zahteva za zlati nagelj.

»Nič drugega nečem zanj kakor tisto oko, ki ga nosite pri sebi; zakaj moj hrt si je iztaknil še drugo oko, in rad bi mu ga nadomestil«, je odgovoril vrtnar. Starka je pomišljala, mlada pa ji je prigovarjala, naj mu le da oko, in segla po nageljnu.

Čarovnica je dala vrtnarju tudi drugo oko. Vesel je hitel domov z njim in ga takoj vdal devi. Ko ga ji je bil vsadil, je izpregledala na obe

očesi in bila krasna kakor prej. Zahvalila je starega vrtnarja in mu obljubila plačilo.

Zvečer se je izprehajala krasna deva po vrtu. Bilo je tam obilo lepih cvetic. Katerekoli se je dotaknila, vsaka se je pozlatila. Tudi mladi knez se je prišel izprehajati na vrt. Deva začuje korake in se skrrije za rožni grm, toda pramenič njenih zlatih las je obtičal na grmu. V žalostne misli zatopljen koraka knez mimo grma; kar se mu zaleskečejo zlati lasje izmed rož.

»Za Boga, to so lasje moje neveste«, vzklikne čudeč se in seže na grm po zlate lase. V tem hipu se prikaže izza grma njegova zlatolasa nevesta in mu radostna šine v naročje. Vesel jo objame knez in iskreno poljubi. Srečnejših ljudi kakor sta bila ona dva tedaj ni bilo na svetu. Kmalu potem je prišel stari vrtnar. Od veselja mu je žarel obraz, tako se je radoval gospodove sreče. Tedaj je šele zvedel knez, kako se je godilo njegovi nevesti. Na vso moč se je srdil na staro čarovnico in pri tej priči bi jo bil kaznoval, ko bi ga ne bil zadržal stari vrtnar. Ukrenila sta drugače.

Knez je odvedel svojo krasno najdenko v grad in jo tam prikrikl tako, da nihče ni vedel zanjo. Drugo jutro je ukazal napraviti veliko gostijo. Na vse strani je razposlal poslance, vabiti goste, ki so bili na svatovščini. Povabil je tudi staro čarovnico, ki je bila jako vesela, češ, sedaj se je knez dobro premislil in priznal svojo hčer za ženo. Ko je bilo vse gotovo, so gostje sedli za mizo. Bilo je kakor na svatovščini. Knezu je sijal od radosti in sreče obraz, tako da so se mu vsi čudili; od poroke je bil vedno žalosten in čmeren, sedaj pa je bil ves izpremenjen. Razni pogovori so se vrstili med obedom. Naposled začne pripovedovati knez, kaj se je zgodilo v deveti deželi neki krasni deklici, kako ji je zla čarovnica iztaknila oči. Povedal je vse tako, kakor se je bilo zgodilo njegovi nevesti. Starka in hči sta se zardeli. Ko je bil knez končal pripoved, je vprašal goste: »Kaj zasluži hudobnica, ki je storila tak zločin?«

»Hudobnica zasluži, da se ji iztaknejo oči«, se prva drzno oglasi stara čarovnica.

»Zgodi naj se ti, kar si si sama prisodila«, reče knez in pove gostom, kaj sta starka in njena hči storili. Potem stopi v sosednjo izbo in privede h gostom svojo krasno zlatolaso nevesto.

Radostni klici gostov in družine so odmevali po gradu, ko so zagledali pravo nevesto. Staro čarovnico je zadela pravična kazen, nato so jo s hčerjo vred zapodili iz grada. Stari črevljar in njegova žena sta se preselila k svoji hčerji, in vsi so srečno živeli do smrti.

